

Dziecko
w świecie innowacyjnej edukacji,
współdziałania i wartości

TOM I

NR 3260

Dziecko w świecie innowacyjnej edukacji, współdziałania i wartości

TOM I

Pod redakcją
Urszuli Szuścik
i Beaty Oelszlaeger-Kosturek

Redaktor serii: PUBLIKACJE WYDZIAŁU ETNOLOGII I NAUK O EDUKACJI
URSZULA SZUŚCIK

Recenzent
BOGUSŁAW ŚLIWERSKI

Spis treści

Wstęp	9
Preface	10
Kazimierz Denek	
O serii książek stanowiących opowieść o dziecku, nauczycielu i przyjaznej szkole	11
Bronisława Dymara	
Źródła, cechy i perspektywy pedagogiki współbycia	29
Lidia Wollman	
O wartości przyjaźni i sztuce współbycia z innymi	48
Dominika Krym, Elżbieta Schinohl	
Nauczyciel w świecie... dziecka. Z perspektywy wybranych publikacji serii N-N pod redakcją Bronisławy Dymary	58
Elżbieta Znaj	
Moje refleksje pokonferencyjne na temat serii <i>Nauczyciele-Nauczycielom</i>	68
Hanna Krauze-Sikorska	
Wspieranie twórczego potencjału dziecka – edukacyjna fikcja czy prorozwojowa szansa?	71
Kinga Łapot-Dzierwa	
Dziecko w świecie sztuki = Dziecko w świecie wartości. O wartościach edukacyjnych dzieł	86
Jadwiga Oleksy	
Dzisiaj jeszcze prawo wyboru, za rok już obowiązek – nadzieje i niepokoje rodziców związane ze szkolną edukacją sześciolatków	99
Aldona Kopik, Monika Zatorska	
Dziecko w świecie... wielu inteligencji edukacyjnych	114

Romualda Ławrowska	
Muzyczna edukacja dziecka. Personalistyczna idea w wychowaniu muzyczno-ruchowym	124
Jadwiga Uchyła-Zroski	
Cechy elementarnej muzykalności dziecka	137
Bogusław Żydek	
Muzyczne przygody grupy „MniejWięcej” w kontekście twórczości kulturalnej nauczycieli i wychowawców	145
Elżbieta Marek	
Edukacja społeczna w programach kształcenia zintegrowanego	157
Małgorzata Bortliczek	
Kształcenie językowe na poziomie elementarnym – na tropie błędów edukacyjnych	176
Izabela Łuc	
Twórczość Claude’a Moneta jako forma stymulowania aktywności językowej ucznia klasy trzeciej	190
Dorota Szumna	
Jak nie mówić w szkole, czyli w trosce o przyjazne relacje nauczyciela i uczniów edukacji wczesnoszkolnej	206
Beata Oelszlaeger-Kosturek	
Wartość kontaktów międzynarodowych w kształceniu studentów pedagogiki i dzieci (w kontekście własnych doświadczeń pedagogicznych)	223
Bożena Grzeszkiewicz	
Świat zabawek dziecka	244
Grzegorz Szturc	
Dziecko w przedszkolu. Dziecko w świecie dzieci i kobiet – kilka słów refleksji	258
Bibliografia	261
Indeks nazwisk	274

Contents

Wstęp	9
Preface	10
 Kazimierz Denek	
About a book series telling the story of a child, a teacher and a friendly school	11
 Bronisława Dymara	
Sources, characteristics and perspectives of coexistence pedagogy	29
 Lidia Wollman	
About the value of friendship and the art of being with others.	48
 Dominika Krym, Elżbieta Schinohl	
The teacher in the world of... the child. From the perspective of selected publications in the N-N series ed. Bronisława Dymara	58
 Elżbieta Znaj	
My post-conference reflections on the “Teachers-for-Teachers” series	68
 Hanna Krauze-Sikorska	
Supporting the child’s creative potential – educational fiction or an opportunity for development	71
 Kinga Łapot-Dzierwa	
The child in the world of art = The child in the world of values. About the educational value of works of art	86
 Jadwiga Oleksy	
Today: still having the right to choose, next year: compulsory schooling – hopes and worries of parents related to the school education of six-year-olds	99
 Aldona Kopik, Monika Zatorska	
The child in the world of... multiple-intelligence—education	114

Romualda Ławrowska	
Childrens' musical education. The personalistic idea in music-and-movement education	124
Jadwiga Uchyła-Zroski	
Characteristics of the child's fundamental musical ability	137
Bogusław Żydek	
Musical adventures of the „MniejWięcej” group in the context of teachers' and educators' cultural activity	145
Elżbieta Marek	
Social education in integrated education programmes	157
Małgorzata Bortliczek	
Elementary language education – on the trail of educational mistakes	176
Izabela Łuc	
Claude Monet's works as a form of stimulating third graders' language activity	190
Dorota Szumna	
What not to say at school – aiming for friendly relations between the teacher and the pupils of early-primary education	206
Beata Oelszlaeger-Kosturek	
The value of international contacts in the training of pedagogy students and teaching children (in the context of one's own pedagogic experiences)	223
Bożena Grzeszkiewicz	
The world of children's toys	244
Grzegorz Szturc	
The child in kindergarten. The child in the world of children and women – a few words of reflection	258
Bibliography	261
Index of names	274

Wstęp

Pedagogika dziecka jest szczególnym działem w naukach pedagogicznych. Poruszane i badane są w niej zagadnienia związane z uwarunkowaniami rozwoju i uczenia się, tworzenia kultury pedagogiki dziecka. Dziecko ze swoimi potrzebami nie zmienia się, natomiast zmienia się rzeczywistość społeczno-ekonomiczna i kulturowa, w jakiej przychodzi mu żyć, uczyć się i dorastać. Pedagog, nauczyciel staje się przewodnikiem i autorytetem dziecka. Pomaga mu poruszać się po nieznanym i złożonym ścieżkach życia. Prezentowana monografia ma na celu uhonorowanie i wyrażenie uznania dla twórczości pedagogicznej Pani Doktor Bronisławy Dymary, której udało się skupić wokół siebie grono zapaleńców i osób w pełni oddanych sprawie kształcenia i wychowania dziecka. Dzieciństwo, o czym już powszechnie wiadomo, stanowi najważniejszą podstawę dla rozwoju i kształtowania dorosłości młodego człowieka.

Publikacja pt. *Dziecko w świecie innowacyjnej edukacji, współdziałania i wartości*, tom 1 – ujmuje szereg tekstów autorów nawiązujących w mniejszym lub większym zakresie do treści serii książek pedagogicznych, wydawanej od 1996 roku pod redakcją Bronisławy Dymary, traktującej o dziecku w wielu światach. Seria ta pt. *Nauczyciele-Nauczycielom* wydawana jest od 1996 roku w Oficynie Wydawniczej „Impuls” i liczy 21 tomów. Do tej pory skupiła około stu autorów z różnych środowisk – akademickich, szkolnych i przedszkolnych.

Wielu z dotychczasowych autorów poszczególnych tomów, a także wielu nowych, zechciało uświetnić jubileusz 15-lecia serii, przygotowując tekst do niniejszej publikacji. Autorzy zarówno pierwszego, jak i drugiego tomu publikacji nawiązali do innowacyjności w pedagogice współbicia jako nowej odmiany personalizmu. Ukazali jej źródła i cechy w perspektywie przyjaznej szkoły – opartej na równoprawnym współdziałaniu dzieci i nauczycieli, współpodmiotów edukacji. Odsłonili wewnętrzne życie dziecka, świat jego potrzeb, zainteresowań, marzeń, nadziei i niepokojów. Omówili przejawy swoistego spotkania nauczyciela ze światami dziecka, które następuje między innymi wskutek twórczego i harmonijnego zdobywania wiedzy przedmiotowej, strategicznej i autokreacyjnej w partnerskim dyskursie.

W pierwszym tomie publikacji pt. *Dziecko w świecie innowacyjnej edukacji, współdziałania i wartości* ujęto teksty skupione głównie wokół dwóch podstawowych obszarów tematycznych: związanych z dzieckiem w świecie innowacyjnej edukacji, współdziałania i wartości oraz z dzieckiem w świecie sztuki, zabawy, przyrody i marzeń. Uzupełnienie niektórych z wymienionych treści odnajdujemy także w drugim tomie publikacji.

Urszula Szuścik
Beata Oelszlaeger-Kosturek

Preface

Children's pedagogy has a special place among the educational sciences. It examines issues related to the determinants of children's development and learning and of the culture of children's pedagogy. Children as such do not change in their needs but the socio-economic and cultural reality in which they have to live, learn and grow *does* change. Teachers become guides and authorities for children. They help children to find their way through the thicket of the unfamiliar and complex paths of life. This monograph was written to honour and express appreciation for the educational work of Bronisława Dymara, Ph.D. who gathered around herself a group of enthusiasts and people fully dedicated to education and to children's upbringing. Childhood, as is now widely recognised, is the most important basis for the development and the emerging maturity of a young person.

The publication *A child in the world of innovative education, cooperation and values. Vol. 1* features a number of texts which, to a lesser or greater extent, refer to the issues raised in the series of educational books issued since 1996 under the editorship of Bronisława Dymara, dealing with children in many worlds. The series entitled *Teachers for Teachers* has been published since 1996 by Oficyna Wydawnicza Impuls (Publishing House) and includes 21 volumes. So far, it has brought together about a hundred authors from various backgrounds: academic, school and kindergarten.

Many of the authors who contributed to the previous volumes, as well as many new ones showed their willingness to celebrate the series' 15th anniversary by writing texts for this publication. The authors of both the first and the second volume of the publication referred to innovations in the pedagogy of coexistence as a new variety of Personalism. They showed its sources and characteristics in the perspective of a friendly school – a school based on the equal interaction between children and teachers, the co-subjects of education. The authors unveiled the inner life of a child, the world of its needs, interests, dreams, hopes and anxieties. They discussed various manifestations of the peculiar encounter of a teacher with the worlds of a child, which takes place in the course of the creative and harmonious acquisition of the knowledge of a given subject as well as the strategic and self-creative knowledge, as a result of a discourse between partners.

The first volume of the publication *The child in the world of innovative education, cooperation and values* includes texts centred mainly on two basic themes: a child in the world of innovative education, cooperation and values and a child in the world of arts, play, nature and dreams. The second volume of the publication offers a supplement to some of the issues raised in the first volume.

Urszula Szuścik,
Beata Oelszlaeger-Kosturek
tłum. Andrzej Pasterny

Indeks nazwisk

A

Andrukowicz Wiesław 33
Argyle Michael 208, 220
Arystoteles 49, 97
Awramiuk Elżbieta 178–181

B

Balińska Irena 225
Balzac Honoriusz 34
Bańka Józef 30
Barbier Catherine 236
Barge Kevin J. 206
Barré Clotilde 235
Bastien Emanuel 233
Bateson Gregory 82, 83
Bauman Jolanta 24
Benni Tytus 181, 182
Berne Eric 73
Bińczycza Jadwiga 14, 24
Bogołębska Barbara 14, 24
Bojanowski Edward 126
Bonnet Gaëlle 236
Bono Edward de 261
Bortnowski Stanisław 25, 38, 44, 45, 182
Botticelli Sandro 88
Boznańska Olga 94
Braque Georges 93
Brognaud Sylvie 235
Bronfenbrenner Uri 167
Broniewski Władysław 44
Bruner Jerome 189
Brzechwa Jan 15, 212
Brzezińska Anna 75, 76, 82, 104, 191, 245–247
Buksa Emmanuelle 235
Buksa Fanny 235
Bula Danuta 23, 177, 178, 180, 183
Burnett Frances 200
Burowska Zofia 124, 133, 136
Büttner Christian 260

C

Cabała Agata 236
Carton Valérie 236

Castells Manuel 133
Chełmoński Józef 91
Chojean Stephan 235
Cholewa-Gałuszka Bogusława 13, 18, 20, 23, 25,
26, 45, 46
Chopin Fryderyk 94
Cibor Ryszard 23
Cichocki Andrzej 210, 242
Coelho Paulo 28, 137, 138
Cohen Leonora 72, 78, 79, 81, 82, 211, 215, 216,
218
Cole Michael 82
Coupé Laëtitia 235
Croce Benedetto 139
Cybulska Halina 191, 192
Czapiński Janusz 52, 53
Czarny Halina 46
Czechowska Barbara 225, 227

Ć

Ćwikliński Andrzej 24

D

Dacheux Delphine 235
Dambrune Christine 235
Danel-Bobrzyk Helena 24
Danel Céline 235
Danna Emeline 236
Danzel du Aumont Annie-Claude 236
Davis Miles 155
Dawid Łucja 26, 207
Dąbrowski Kazimierz 33, 34
Delors Jacques 17, 37, 38
Denek Kazimierz 13, 19, 21, 23, 24, 26, 31, 34, 35,
37, 45, 63, 223, 241
Dewelter Lucie 236
Dineur Jeanne-Marie 235, 237
Duban Anne 236
Ducarne-Cuvelier Aurore 236
Ducourant Marie 236
Duez Sophie 235
Dylak Stanisław 157
Dyłał Jerzy 87, 94, 96

Dymara Bronisława 9–32, 34, 35, 37, 38, 40–42, 44,
45, 47, 48, 50, 51, 53–58, 60, 62–66, 69, 70, 138,
182, 224, 242

É

Écarneau Dominique 229

E

Einstein Albert 11
Eletufe Jean-Jacques 236
Eloire Ghislaine 235, 237
Eloire Jean-Michel 235, 237
Engeström Yrjö 79, 82, 83
Erikson Erik 74

F

Faliszewska Jolanta 161, 164, 168, 169, 172, 174,
195
Faure Edgar 17, 79
Filas Agnieszka 186, 187
Filip Jan 23, 30
Flamengo Rosa 235
Fontana David 207, 215, 216, 218, 219
Freinet Celestyn 35, 40, 193, 204, 227, 241
Freire Paulo 36

G

Gajdzica Zenon 24
Gajos Mieczysław 225
Gancarz Aleksandra 237
Gańczarczyk Alojzy 30
Gardner Howard 114–117, 120, 122, 135, 169, 239
Głowacka Ewa 124, 128
Goban-Klas Tomasz 132, 133
Godziszewski Jerzy L. 225
Gogh Vincent van 94
Gołębniak Bogusława Dorota 176, 177, 181, 187,
189
Gordon Edwin E. 125, 128, 129, 130, 135, 214
Górniok-Naglik Alina 13, 15, 16, 20, 23, 25, 26, 27,
42, 46
Grabowska Barbara 104, 236
Grasiewicz Danuta H. 181, 183
Griffin Peg 82
Grieg Edvard 94
Grotberg Edith 84
Gruszczyk-Kolczyńska Edyta 101, 157, 248
Grybosiova Antonina 178, 179
Gudno Maria 47

Guśpiel Maria 87, 94, 96
Gwizdak Antoni 26, 27, 30

H

Halik Robert 46
Hall Katarzyna 107
Hanisz Jadwiga 162, 163, 168, 170, 173
Havighurst Robert J. 74
Hennart Laetitia 236
Herbaut Gwénaëlle 235
Hercel Ewelina 235
Herder Johann 82
Homplewicz Janusz 63, 64

I

Ignarska A. 94
Illeris Knud 83
Ingarden Roman 29
Iwanowicz Małgorzata 25

J

Jan Paweł II 133
Janczarski Czesław 94
Janowska Janina 210, 211, 265
Janowski Andrzej 216, 265
Jańczak Krystyna 235
Jaques-Dalcroze Emile 125, 128
Jaworowski Mieczysław 225, 226
Juszkiewicz Antoni 166, 170, 171

K

Kamińska Barbara 124, 152
Kamiński Aleksander 36, 149
Kamocki Stanisław 92
Kania Tadeusz 25, 236
Kaplan Paul S. 213, 215
Karaś Adam 245
Kasperek Andrzej 236
Kasprowicz Jan 44
Kawka Maciej 209
Klus-Stańska Danuta 104–106, 112, 238
Kluz Wiesław 25, 46
Kłosińska Tatiana 193
Kochanowska Ewa 13, 18, 20, 23, 25, 26, 45, 46
Koć-Seniuch Genowefa 14, 24, 45, 66, 242
Kodaly Zoltán 125, 135
Kojs Wojciech 207, 223, 233, 240
Komeński Jan Amos 65
Konaszkievicz Zofia 124

Kopik Aldona 116, 117, 120, 122, 239
 Kopoczek Alojzy 24
 Korcz Anna 161, 15, 170, 174, 175
 Korczak Janusz 125
 Korzeniowska Wiesława 13, 16, 18–26, 30, 31, 34,
 40, 45, 46, 63, 64
 Kotarska Halina 124, 139, 140, 141
 Krajewski Władysław 73
 Krauze-Sikorska Hanna 71, 75–78, 81, 84
 Krym Dominika 260
 Krzemppek Alojzy 30
 Krzyżyk Danuta 23, 177, 178, 180, 183, 184, 185
 Kubica-Skarbowska Maria 24
 Kuleczka Pola 19, 20, 25, 45
 Kurcz Jerzy 276
 Kurzępa Jacek 49

L

Laban Rudolf 125
 Laforge Fanny 236
 Laskowska Magdalena 236
 Lasne Nathalie 235
 Lemaire Mélanie 236
 Lemaire Patrick 235
 Leontiew Aleksiej 82
 Lewandowska Kinga 124, 179, 180
 Libert Jerzy 32
 Lindgren Astrid 15
 Lipska Ewa 124, 133
 Lissa Zofia 124
 Locke John 124
 Lorek Maria 46
 Luberda Grażyna 91

Ł

Łapot-Dzierwa Kinga 90
 Ławrowska Romualda 124, 126, 131, 132
 Łopatkowa Maria 23, 25–27, 31, 34–36, 47
 Łukaszewicz Ryszard 34
 Luria Aleksander 82

M

Maerten Dominique 236
 Makuszyński Kornel 15
 Malpoux Chantal 236
 Małoszowski Robert 87, 90
 Manion Lawrence 211, 215, 218
 Manturzevska Maria 124, 139, 140, 141
 Marek Elżbieta 45, 191, 192, 239
 Maritain Jacques 125
 Maseli Bernard 154, 155

Maslow Abraham 84
 Matejko Jan 90, 196
 Michalak Renata 106, 176, 193, 204, 238, 241, 242
 Michałowski Stanisław Cz. 23, 24, 26, 27, 31, 32,
 34, 35, 46, 65
 Mikołajewicz Wojciech 26
 Milecki Aleksander 225
 Miłosz Czesław 31, 44
 Minczakiewicz Elżbieta M. 25, 46, 244, 246
 Miodek Jan 25
 Monet Claude 190, 194–198, 204, 205
 Montessori Maria 126
 Morreale Sherwyn P. 206
 Morrison Keith 211, 215, 216, 218
 Morszczyńska Urszula 23, 31, 35
 Morszczyński Wojciech 23, 31, 35
 Mounier Emmanuel 125
 Mrózek Robert 24, 207
 Murzyn Andrzej 21, 23, 24, 26, 27, 31, 34, 35, 40,
 45, 46

N

Newton Izaak 222
 Nęcki Zbigniew 72, 208, 209, 213, 280
 Niemiec Elżbieta 19
 Niesporek-Szamburska Bernadeta 23, 24, 26, 177,
 178, 180, 183
 Noras Danuta 236
 Nowacki Tadeusz 19, 28
 Noya Nippy 155

O

Oelszlaeger Beata 25, 26, 45, 116, 223, 235–237,
 240
 Ogrodzka-Mazur Ewa 23, 24, 46
 Okoń Wincenty 59, 102, 147
 Orff Carl 125, 128, 135
 Oszelda Jerzy 14, 27, 46
 Owczarek Grażyna 227
 Ożóg Kazimierz 214

P

Parandowski Jan 88
 Patrzalek Tadeusz 182, 183
 Patzlaff Rainer 132
 Pawłowska Regina 183, 184, 185
 Perrott E. 212
 Piaget Jean 81, 238
 Piau Anne-Sophie 236
 Pinot Anne-Sophie 235
 Pirart Nathalie 235

Platkow Antoni 225
 Platon 97, 138, 152
 Podkowiński Władysław 92
 Polański Edward 182, 183, 185
 Pollock Jackson 96
 Przychodzińska Maria 124, 133, 135
 Pulinowa Maria Z. 23, 24, 46
 Pytlak Andrzej 124, 131

R

Rakowski Andrzej 124
 Rams Tadeusz 23, 30
 Read Herbert 87, 139
 Rittel Teodozja 177, 182, 190, 211
 Rohrmann Tim 258–260
 Rondin Aurélie 236
 Rostańska Eugenia 181
 Roszczyk Krzysztof 36
 Rousseau Jean Jacques 124
 Ruszczyc Ferdynand 91, 92

S

Sacher Wiesława A. 124, 136
 Savatera Fernando 71
 Schaeffer H. Rudolf 239
 Schiller Fryderyk 148
 Schoenebeck Hubertus von 70
 Schopenhauer Artur 98
 Siemak-Tylikowska Alicja 163
 Skudrzyk Aldona 185, 186
 Skutnik Jolanta 236
 Słomak-Sojka Maria 46
 Soudan Virginie 236
 Sowińska Halina 39, 45, 54, 55, 238
 Spitberg Brian H. 206
 Stanieczek Łucja 47
 Staniek Edward 24
 Stanisławski Jan 92
 Stasińska Krystyna 136
 Stec Maria 240
 Steiner Rudolf 125
 Stelmachowski Andrzej 24
 Stochmialek Jerzy 25
 Stolarczyk Ewa 162, 166, 171, 175
 Stroynowski Andrzej 24, 46
 Stróżyński Klemens 211
 Suchanek Alojzy 24
 Suchodolski Bogdan 87
 Sujak Elżbieta 33
 Suświłło Małgorzata 124
 Suzuki Shin'ichi 128, 135

Synowiec Helena 23, 24, 26, 177, 178, 180, 182,
 183, 185
 Szatanik Józefa 225
 Szkatuła Agata 235
 Szołtysek Karolina 236
 Szuchowa Stefania 91, 92
 Szuman Stefan 124, 131
 Szumna Dorota 45, 52, 218, 219
 Szuścik Urszula 11, 21, 24, 25, 26, 27, 40, 45, 235,
 237
 Szymborska Wisława 41, 43

Ś

Śliwerska Wiesława 34, 225
 Śliwerski Bogusław 11, 24, 33, 34, 36–38, 41, 45,
 49, 52, 146, 210, 225
 Śliwerski Wojciech 26, 46

T

Teusz Grażyna 176, 177, 181, 187, 189
 Tischner Józef ks. 12
 Tokarski Jan 185
 Turek Krystyna 24
 Turpin Nathalie 235
 Tuwim Julian 44

U

Uchyla-Zroski Jadwiga 13, 15, 16, 23, 24, 27, 42,
 46

V

Vinci Leonard da 88, 196

W

Waloszek Danuta 12, 14, 24, 33, 46
 Waluga Anna 136
 Wilk Andrzej 124, 136
 Wilk Józef 26
 Wojnar Irena 87, 97
 Wojtal Beata 25, 26, 46
 Wojtyła Karol 33, 125
 Wolińska Katarzyna 235
 Wollman Lidia 23, 24, 26, 27, 32, 34, 45, 46, 66
 Wójcik Marta 235
 Wyczółkowski Leon 92, 94
 Wygotski Lew S. 79, 82, 83, 176, 238
 Wyspiański Stanisław 94

Z

Zagrodzka Dorota 161, 165, 170, 174
Zawisza-Grzanka Weronika 25, 27
Zatorska Monika 116, 117, 120, 122, 239
Zdzitowiecka Hanna 91
Ziemski Franciszek 23, 24, 30, 34, 63, 64
Ziolkowski Patricia 236

Znaj Beata 27

Znaj Małgorzata 25–27, 46

Znaj Marian 27, 46

Ż

Żołnowska Aleksandra 235

Redakcja i korekta
JUSTYNA MROCZKOWSKA

Projekt okładki
EMILIA DAJNOWICZ

Redaktor techniczny
MAREK FRANCIK

Copyright © 2014 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISBN 987-83-8012-314-4

(wersja drukowana)

ISBN 987-83-8012-315-1

(wersja elektroniczna)

Wydawca

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice

www.wydawnictwo.us.edu.pl

e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 17,5 Ark. wyd. 27,0

Papier offset. kl. III 90 g Cena zł 32,0 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.

ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław